

Bolesławiec

*na europejskich szlakach
auf europäischen Routen*

Bolestawiec

*na europejskich szlakach
auf europäischen Routen*

Projekt „Bolesławiec na europejskich szlakach. Wykorzystanie sąsiedzkich doświadczeń w promocji turystyki transgranicznej” to kilkietapowy program prowadzony przez Gminę Miejską Bolesławiec we współpracy ze Schlesisches Museum zu Görlitz. Głównym jego celem jest wypromowanie miasta, jako ośrodka turystycznego związanego ze szlakami: Via Regia, Via Sacra, Dolnośląską Drogą św. Jakuba oraz szlakiem napoleońskim. Aby skutecznie prezentować atrakcje miasta tak, by służyły one mieszkańcom oraz zwiedzającym z terenów przygranicznych, Gmina Miejska Bolesławiec zdecydowała się skorzystać z doświadczeń partnera niemieckiego – Schlesisches Museum zu Görlitz.

W ramach projektu przygotowano wystawę fotograficzną, film promocyjny oraz publikację, opisującą bolesławieckie zabytki położone na szlakach: Via Regia, Via Sacra,

Dolnośląskiej Drodze św. Jakuba oraz szlaku napoleońskim. Wszystkie materiały wydano w dwóch wersjach językowych – polskiej i niemieckiej.

Dodatkowo przeprowadzono konferencję, na której specjaliści z różnych dziedzin z Polski i Niemiec mogli podzielić się doświadczeniami w promocji atrakcji turystycznych różnych miast przygranicznego terenu Śląska i Łużyc.

Niniejsza publikacja jest jednym z elementów projektu „Bolesławiec na europejskich szlakach. Wykorzystanie sąsiedzkich doświadczeń w promocji turystyki transgranicznej”. Serdecznie zapraszamy do lektury i wspólnego zwiedzania tego malowniczego miasta. Mamy nadzieję, że ta „wędrówka w przeszłość” stanie się okazją do bliższego poznania i umocnienia transgranicznej więzi mieszkańców polsko-niemieckiego pogranicza.

Das Projekt „Bunzlau auf europäischen Routen. Die Erfahrungen der Nachbarn bei grenzüberschreitender Tourismuswerbung nutzen“ ist ein mehrstufiges Programm, das von der Bunzlauer Stadtgemeinde in Zusammenarbeit mit dem Schlesischen Museum zu Görlitz durchgeführt wird. Das Projekt hat zu Ziel die Bekanntmachung Bunzlaus als touristisches Zentrum, das an den touristischen Routen der Via Regia, Via Sacra, dem niederschlesischen Abschnitt des Jakobsweges sowie der Napoleonischen Route liegt. Um die Vorzüge der Stadt wirksam zu präsentieren, damit sie den Bewohnern selbst, und auch den Gästen aus den benachbarten Regionen dienen, hat sich die Stadtgemeinde Bunzlau entschlossen, von den Erfahrungen des deutschen Partners – des Schlesischen Museums zu Görlitz – zu profitieren.

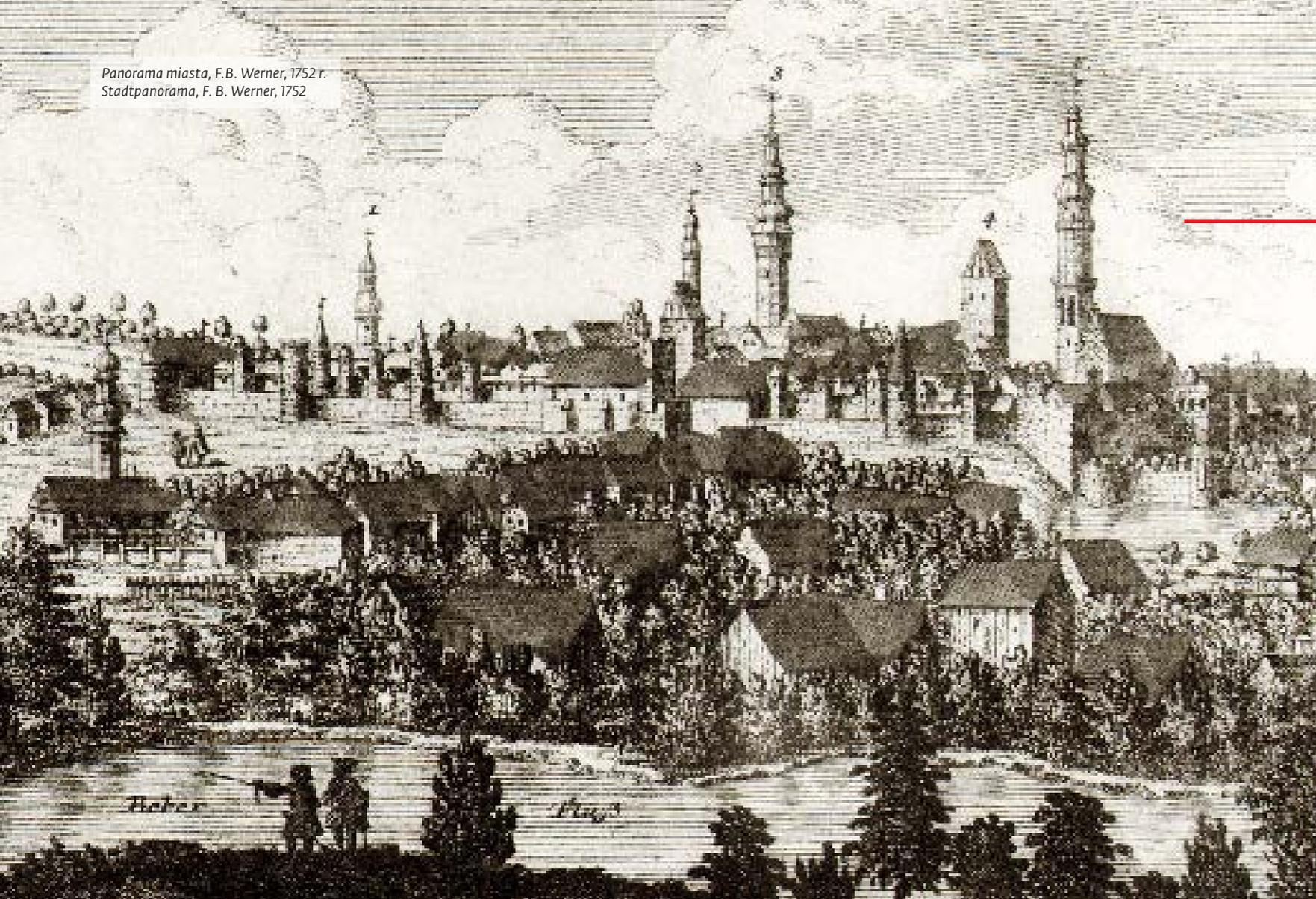
Im Rahmen des Projekts wurden vorbereitet: eine Fotoausstellung, ein Werbefilm sowie eine Publikation, die Bunzlauer Denkmäler vorstellt, die an den Routen der Via Regia, Via Sacra, dem niederschlesischen Abschnitt des Jakobsweges

bzw. der Napoleonischen Route liegen. Alle Materialien wurden zweisprachig vorbereitet: polnisch und deutsch.

Des Weiteren wurde eine Konferenz organisiert. Dabei erhielten deutsche und polnische Experten aus verschiedenen Bereichen die Möglichkeit, ihre Erfahrungen bei Werbekampagnen für touristische Attraktionen in verschiedenen Städten der Schlesisch-Lausitzer Grenzregion mitzuteilen.

Die vorliegende Publikation stellt einen Teil des Projekts „Bunzlau auf europäischen Routen. Die Ausnutzung die Nachbarerfahrungen bei Werbung der grenzüberschreitenden Touristik“ dar. Wir laden Sie herzlich ein, darin zu lesen, und gemeinsam diese wunderschöne Stadt zu erkunden. Wir hoffen, dass sich bei dieser „Reise in die Vergangenheit“ Gelegenheiten ergeben, sich gegenseitig kennen zu lernen, um die grenzüberschreitenden Bindungen zwischen den Bewohnern dieser deutsch-polnischen Grenzregion zu verstärken.

Panorama miasta, F.B. Werner, 1752 r.
Stadtpanorama, F. B. Werner, 1752

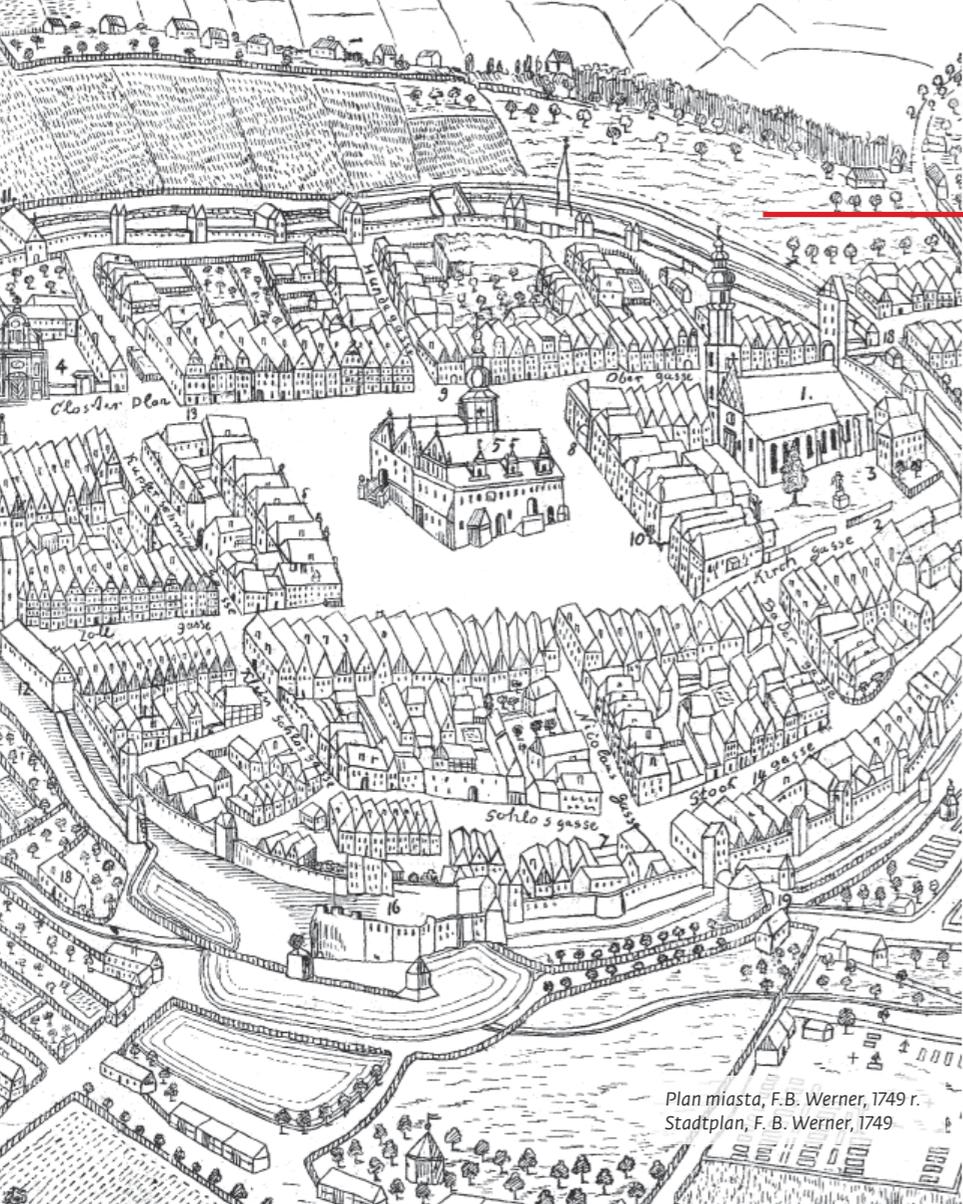

Szlak Via Regia

Droga Królewska czy też Wysoka Droga to najważniejsze połączenie komunikacyjne pomiędzy wschodem a zachodem Europy, funkcjonujące od czasów średniowiecza. Droga była chroniona przez króla, co miało zapewnić bezpieczeństwo jej użytkownikom: pielgrzymom, czeladnikom oraz kupcom. To głównie dzięki handlowi oraz rzemiosłu dobrze rozwijały się położone przy Via Regia miasta, w tym Bolesławiec. Ośrodki o zróżnicowanej, niejednokrotnie bogatej architekturze, otaczano rozbudowanymi systemami fortyfikacyjnymi, które miały chronić je przed najezdami. Wzdłuż tego dogodnego połączenia komunikacyjnego przemieszczały się bowiem oddziały w czasie działań wojennych, m.in.: bitwy pod Legnicą w 1241 r., wojny trzydziestoletniej oraz kampanii napoleońskiej.

Via Regia

Die Königsstraße oder auch Hohe Straße ist die wichtigste Verbindung zwischen dem Westen und Osten Europas, die seit dem Mittelalter besteht. Die Straße wurde durch den König geschützt, was die Sicherheit der Reisenden (Pilger, Gesellen, Kaufleute) gewährleisten sollte. Ihre wirtschaftliche Bedeutung, insbesondere für Handel und Handwerk, förderte die Entwicklung der anliegenden Städte, unter anderen auch von Bunzlau. Siedlungen mit vielfältiger, nicht selten reicher Architektur, wurden mit ausgedehnten Verteidigungsanlagen umgeben, die sie vor Einfällen schützen sollten. Diese geeignete Verbindung wurde nämlich auch als Heerstraße benutzt, z.B. während der Schlacht bei Liegnitz (Wahlstatt) 1241, des Dreißigjährigen Krieges oder der Napoleonischen Kampagne.

Plan miasta, F.B. Werner, 1749 r.
Stadtplan, F. B. Werner, 1749

Rynek miejscem handlu

Układ staromiejskiej zabudowy związany jest z usytuowaniem Bolesławca na szlaku Via Regia. Prostokątny rynek z asymetrycznie umiejscowionym ratuszem został uformowany wzdłuż przebiegu traktu. Główna droga handlowa prowadziła bowiem od Bramy Dolnej na zachodzie (dzisiejsza ul. Prusa) do Bramy Górnej (dzisiejsza ul. Sierpnia 80) na wschodzie, przecinając miasto na ukos. Rynek stanowił miejsce handlu różnymi towarami, m.in. artykułami spożywczymi, tkaninami oraz ceramiką. Ratusz otaczały kramy,

a w dni handlowe stoiska ustawiano także w południowo-wschodniej części rynku. Bolesławiec był ważnym ośrodkiem eksportującym saletrę, pośredniczył również w handlu solą, sprzedając ją także na terenie dystryktu.

W kamienicach rynkowych znajdowały się najważniejsze w mieście karczmy: „Pod Trzema Wieńcami”, „Pod Trzema Lipami” oraz „Pod Złotym Aniołem”, w których mogli posilić się i odpocząć podróżujący wzdłuż Via Regia.

Der Markt als Ort des Handels

Die Anordnung der Altstadtbebauung wurde von der Lage der Stadt Bunzlau an der Via Regia beeinflusst. Der rechteckige Marktplatz mit außenmittig verortetem Rathaus orientiert sich an dem Verlauf der Straße. Ihr Haupttrakt verlief nämlich vom Niedertor im Westen (heutige Straße ul. Prusa) zum Obertor (heutige Straße ul. Sierpnia 80) im Osten, und schnitt damit diagonal die Altstadt durch. Auf dem Markt wurde mit verschiedenen Waren gehandelt, u.a. mit Lebensmitteln, Stoffen und Keramik. Das Rathaus war von Krämerständen umgeben,

an Markttagen wurden auch im südöstlichen Bereich des Marktes Verkaufsstände aufgebaut. Bunzlau war ein wichtiges Zentrum für den Export von Salpeter und auch Umschlagplatz für den Handel mit Salz, das auch im Kreis angeboten wurde.

In den Stadthäusern am Markt befanden sich die wichtigsten Gasthäuser der Stadt: „Zu den drei Kränzen”, „Zu den drei Linden” und „Zum Goldenen Engel”, wo die Via-Regia-Reisenden sich entspannen und speisen konnten.

Rynek
Markt

Rynek, przed 1843 r.
Markt, vor 1843

Rynek
Markt

Ratusz – siedziba władzy miejskiej

Prawdopodobnie pierwszy, drewniany jeszcze ratusz, będący siedzibą władz miejskich powstał na bolesławieckim rynku w II ćw. XIV w. Został on jednak zniszczony w czasie najazdu husytów. Na jego miejscu w 1432 r. wzniesiono nową, murowaną budowlę. Ratusz był wielokrotnie przebudowywany. Najstarsza zachowana obecnie część budynku to trakt północny z wieżą. W latach 1525–1535 słynny architekt Wendel Roskopf zaprojektował, zachowane do dziś, wspaniałe sklepienia cyrkłowe w sali na parterze, zwanej obecnie „Pałacem Ślubów”. W II poł. XVI w. powstały odkryte w 1966 r., obecnie zrekonstruowane, sgraffita.

W latach 1776–1810 budynek ratusza zyskał nową, barokową

formę i dekorację elewacji. Od strony zachodniej i północnej dobudowano kamienne schody. Podwyższono również wieżę, otaczając ją w górnej części galerią. Ostatnia większa przebudowa ratusza, prowadzona przez miejskiego radcę budowlanego W. Doericha, miała miejsce w 1893 r. Usunięto wówczas otaczające budowlę kramy kupieckie, a w odsłonięte w ten sposób elewacje: wschodnią i południową wmurowano bogato zdobione renesansowe portale przeniesione z kamienic staromiejskich. W 1913 r. elewację wschodnią ozdobiono dodatkowo płaskorzeźbą autorstwa znanej artystki Jenny Bary-Doussin. Dzięki tym zmianom ratusz zyskał bardziej reprezentacyjny charakter.

Das Rathaus – Sitz der Stadtverwaltung

Das erste, wohl hölzerne Rathausgebäude, Sitz der Stadtverwaltung, wurde auf dem Buntzlauer Markt im 2. Viertel des 14. Jh. aufgestellt. Es wurde jedoch bei einem Einfall der Hussiten zerstört. An seiner Stelle wurde 1432 ein gemauerter Neubau errichtet. Das Rathaus wurde mehrfach umgebaut; der älteste bis heute erhaltene Gebäudeteil ist der Nordtrakt mit dem Turm. In den Jahren 1525–1535 entwarf der berühmte Architekt Wendel Roskopf die bis heute erhaltenen, wunderschönen Schlingrippengewölbe im Erdgeschosssaal, der heute „Hochzeitpalast“ genannt wird. In der 2. Hälfte des 16. Jh. entstand ebenfalls das 1966 entdeckte und heute rekonstruierte Sgraffito an der Außenwand.

In den Jahren 1776–1810 erhielt das Rathausgebäude neue, barocke Gestalt und Fassade. Im Westen und Norden wurden Steintreppen angebaut. Der Turm wurde erhöht und bekam im oberen Bereich eine umlaufende Galerie. Der letzte größere Umbau fand 1893 statt, unter der Leitung des städtischen Baurats W. Dörich. Damals wurden die umlaufend angebauten Krämerstände entfernt, und in die freigewordenen Fassaden, östliche und südliche, wurden reich geschmückte Renaissanceportale aus Altstadthäusern eingemauert. 1913 wurde die Ostfassade zusätzlich mit einem Relief der bekannten Künstlerin Jenny Bary-Doussin geschmückt. Dank diesen Veränderungen erhielt das Rathaus einen verstärkt repräsentativen Charakter.

Pałac Ślubów
Der sog. Hochzeitpalast im Rathaus

Płaskorzeźba autorstwa Jenny Bary-Doussin na wschodniej elewacji ratusza
Relief von Jenny Bary-Doussin an der Ostfassade des Rathauses

Mury obronne
Stadtmauer

Mury obronne z bramami miejskimi

i św. Mikołaja. Podobnie uczyniono również z rzezbami z bramy Górnej, przedstawiającymi: św. Rocha, św. Sebastiana, św. Jadwigę oraz Matkę Boską z Dzieciątkiem.

Mury obronne były wielokrotnie remontowane i konserwowane. W 1641 r., w czasie trwania wojny trzydziestoletniej fortyfikacje wzmocniono, a dla zapewnienia dodatkowej ochrony wykopano groblę tworząc staw, zwany Szwedzkim. Przez lata wojny Bolesławiec bardzo ucierpiał, zniszczono wiele domów mieszczkańskich, kościoł, a także zamek. O wydarzeniach tych przypomina kula armatnia umieszczona w murach przy ul. Kubika, nieopodal kościoła. Przełomowym momentem w historii bolesławieckich fortyfikacji był okres wojen napoleońskich. W 1813 r. wycofujące się z miasta wojska francuskie wysadziły znaczną część umocnień. Ucierpiał również bramy miejskie. Fortyfikacji nie odbudowano, a od l. 40. XIX w. wokół murów zaczęto tworzyć malowniczą promenadę.

Pierwsza pisemna informacja o istnieniu murów obronnych, otaczających Bolesławiec pochodzi z roku 1316, choć prawdopodobnie umocnienia istniały tu już wcześniej. Obecny, zachowany częściowo kształt, fortyfikacje miejskie otrzymały w latach 1479–1480. Podwójny pierścień murów z basztami na planie prostokątnym i półcylicyrycznym otaczał system fos i stawów. Miasto posiadało trzy bramy: Górną (wschodnią), Mikołajską

(południową) i Dolną, zwaną również Celną (zachodnią). Przy tej ostatniej, prowadzącej do miasta od strony Zgorzelca, pobierano myto od przybywających do Bolesławca kupców. Bramę zdobiły figury św. Jana Nepomucena oraz św. Józefa, dłuta wybitnego rzeźbiarza epoki baroku Georga Leonarda Webera. W roku 1867 bramę rozebrano, a zdobiące ją rzeźby przeniesiono na teren kościoła Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny

Die Stadtmauer und die Stadttore

Mury obronne z basztą, rys. A. Werner
Stadtmauer mit Bastei, gez. A. Werner

Die erste schriftliche Erwähnung der Bunzlauer Stadtmauer stammt aus dem Jahr 1316, wobei es hier schon früher Befestigungen gegeben haben dürfte. Die heutige, teilweise erhaltene Form erhielten die städtischen Befestigungsanlagen in den Jahren 1479–1480. Den doppelten Mauerring mit quadratischen und halbrunden Türmen umgab ein System aus Wassergräben und Teichen. Die Stadt besaß drei Tore: das Obertor im Osten, das Nikolaitor im Süden und das Niedertor, auch Zolltor genannt, im Westen. Am letzteren, das von Görlitz her führte, wurde von den ankommenden Kaufleuten Wegezoll kassiert. Das Tor schmückten Figuren der Hll. Nepomuk und Josef, geschaffen von dem berühmten barocken Bildhauer Georg Leonhard Weber. 1867 wurde das Tor abgebaut, die schmückenden Figuren in der Pfarrkirche Mariä Himmelfahrt untergebracht. Ähnlich verfuhr man mit den Figuren des Oberen Tores, die den Hl. Rochus, Hl. Sebastian, die Hl. Hedwig und die Muttergottes mit Jesuskind darstellten.

Die Stadtmauer wurde mehrfach restauriert und gesichert. Während des Dreißigjährigen Krieges, 1631, wurde die Mauer verstärkt und für zusätzliche Sicherheit ein Damm gegraben, um einen Teich zu schaffen, der Schwedenteich genannt wurde. Während der Kriegsjahre hatte Bunzlau sehr gelitten, viele der Stadthäuser, aber auch die Kirche und das Schloss, wurden zerstört. Daran erinnert eine Kanonenkugel, die in die Stadtmauer in der Nähe der heutigen Straße ul. Kubika, unweit der Kirche, eingemauert wurde. Ein kritischer Moment für die Stadtbefestigungen kam während der Napoleonischen Kriege. 1813 sprengten die französischen Einheiten bei ihrem Rückzug den größten Teil der Befestigungsanlagen. Auch die Stadttore wurden beschädigt. Die Anlagen wurden nicht wieder aufgebaut, und seit den 1840er Jahren hatte man begonnen, um die Stadtmauer eine malerische Promenade anzulegen.

Dział Ceramiki bolesławieckiego Muzeum
Abteilung für Keramik des Bunzlauer Museums

Ceramika bolesławiecka przedmiotem handlu

Muzeum Ceramiki w Bolesławcu od ponad 45 lat gromadzi miejscowe wyroby kamionkowe. Najstarsze naczynie, znajdujące się w kolekcji Muzeum pochodzi z XIII w. Odkryto je podczas badań archeologicznych prowadzonych na bolesławieckim rynku. Stąd też przypuszczenie, że mógł je pozostawić tam przed wiekami jeden z kupców, poruszających się Drogą Królewską.

Poza prostymi, toczonymi na kole garnkami i dzbanami o kolistych brzuścach i prostej dekoracji już w XVII w. w Bolesławcu wytwarzano również piękne, ozdobne naczynia pokryte szkliwem kobaltowym. Przykładem jest eksponowany w Muzeum duży dzban z nakładką w formie krzyżka.

Charakterystyczne dla Bolesławca, znane przed wiekami w całej Europie, ukośnie żeberkowane dzbany z cynowymi okuciami, pokryte brązowym szkliwem ziemnym stanowiły z pewnością przedmiot handlu na trasie Via Regia.

Podobnie było również z wyrobami kamionkowymi wysokiej klasy artystycznej, zdobionymi białymi nakładkami o różnych formach. Najczęściej wykorzystywano motywy floralne oraz heraldyczne. Na uwagę zasługuje dzban z nakładką przedstawiającą Adama i Ewę – patronów bolesławieckiego cechu garncarzy. Tego typu ceramiczne wyroby świadczą o wysokim poziomie bolesławieckiego ośrodka ceramicznego, położonego na szlaku Via Regia.

Bunzlauer Keramik als Handelsgut

Das Keramikmuseum in Bolesławiec sammelt seit über 45 Jahren Erzeugnisse örtlicher Steinzeugproduktion. Das älteste Gefäß in den musealen Sammlungen stammt aus dem 13. Jh. Es wurde während den archäologischen Ausgrabungen auf dem Bunzlauer Markt gefunden. Daher auch die Vermutung, dass es dort vor Jahrhunderten von einem der Kaufreisenden auf der Königsstraße abgelegt wurde.

Neben einfachen, gedrehten Töpfen und Kannen mit bauchigen Formen und einfachem Dekor wurden in Bunzlau bereits im 17. Jh. dekorative Prunkgefäße mit Kobaltglasuren hergestellt. Ein Beispiel dafür ist der im Museum ausgestellte Krug mit einer Auflage in Kreuzifix-Form. Die für Bunzlau typischen und vor

Jahrhunderten in ganz Europa bekannten schräg gerippten Krüge mit Zinnbeschlägen und brauner Lehmglasuren wurden mit Sicherheit entlang der Via Regia gehandelt.

Ähnlich war es auch im Fall von Steinzeugerzeugnissen von hohem künstlerischem Wert, die mit weißen Auflagen in verschiedenen Formen dekoriert wurden. Am beliebtesten waren hier florale und heraldische Motive. Besondere Beachtung sollte einem Krug mit Auflage in Form von Adam und Ewa, den Schutzheiligen der Bunzlauer Töpferzunft, geschenkt werden. Erzeugnisse dieser Art zeugen von hohem Niveau dieses an der Via Regia gelegenen Keramikzentrums.

Naczynia kamionkowe ze zbiorów bolesławieckiego Muzeum Ceramiki
Steinzeuggefäße aus den Sammlungen des Bunzlauer Keramikmuseums

Wnętrze kościoła Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja
Inneres der Mariä Himmelfahrt und des Hl. Nikolaus Kirche

Szlak Via Sacra

Via Sacra to transgraniczny szlak turystyczny, wiodący przez sąsiadujące ze sobą regiony Górnych Łużyc, Dolnego Śląska i Północnych Czech. Trasa prowadzi przez miejsca, w których w różnych okresach historycznych powstawały budowle sakralne, stanowiące świadectwo głębokiej duchowości ówczesnych mieszkańców tych terenów. Świątynie te są jednocześnie najwyższej klasy zabytkami, „perłami architektury”, świadczącymi o bogactwie kultury materialnej regionu.

Szlak zaczyna się w Zittau i prowadzi przez Oybin, Herrnhut, Cunewalde, Bautzen, opactwo Marienstern, Görlitz, Marienthal, Bolesławiec, Jawor, Krzeszów, Karpacz, Jelenią Górę, Hejnice, Český Dub, Mnichovo Hradiště, a kończy się w Jablonném v Podještědí.

Via Sacra

Die Via Sacra ist eine grenzübergreifende touristische Route, die über die benachbarten Gebiete von Oberlausitz, Niederschlesien und Nordtschechien führt. Die Route führt durch Orte, an denen in verschiedenen Epochen sakrale Bauten errichtet wurden, die von der besonderen Spiritualität der ehemaligen Bewohner dieser Region zeugen. Diese Gotteshäuser werden zugleich als Perlen der Architektur geachtet und zeugen von der reichen materiellen Kultur dieser Gebiete.

Die Route beginnt in Zittau und führt über Oybin, Herrnhut, Cunewalde, Bautzen, Kloster Marienstern, Görlitz, Marienthal, Bolesławiec, Jawor, Krzeszów, Karpacz, Jelenia Góra, Hejnice, Český Dub und Mnichovo Hradiště nach Jablonné v Podještědí.

Sanktuarium Wniebowziętej Matki Kościoła Przemiany architektoniczne

Prawdopodobnie już w okresie lokacji miasta na miejscu obecnego, najstarszego w mieście kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Mikołaja istniała świątynia, choć dokładna data jej powstania nie jest znana. Według informacji kronikarskich nieopodal usytuowany był kościół pw. św. Doroty, który powstał jeszcze w okresie przedlokacyjnym. Starszy kościółek miał przetrwać najazd husycki i jeszcze w końcu XV w. pełnił funkcje szpitalne w dobie zarazy.

Pierwsza informacja o kościele farnym pojawia się w dokumencie z 1261 r. Świątynia została jednak spalona przez husytów. Jej odbudowa rozpoczęła się około 1442 r., ale prace przerwano. Nieukończony kościół nadal pełnił swoją funkcję. W 1453 r. żarliwie kazanie wygłosił w jego murach bernardyn Jan Kapistran, późniejszy święty.

Obecny kształt architektoniczny świątyni uzyskała w efekcie rozbudowy w latach 1482–1492, co potwierdzają daty wykute w elewacji. Być może w obręb budowli włączono wówczas część kościoła św. Doroty, czego dowodem może być asymetryczne usytuowanie korpusu względem prezbiterium. Nowa świątynia otrzymała formy charakterystyczne dla późnogotyckiej architektury terenu Saksonii i Łużyc, co wskazuje na pochodzenie warsztatu, który prowadził prace.

W 1514 r. kościół został przejęty przez protestantów, a pierwszym pastorem został Jakub Süßenbach. W 1642 r., w czasie trwania wojny trzydziestoletniej szwedzkie wojska podpaliły świątynię. Najbardziej ucierpiał dach i sklepienia. Zniszczony kościół w 1651 r. przejęli katolicy. Odbudowa świątyni trwała od 1666 r. do 1692 r.

Przez ostatnie trzy lata pracami kierował włoski budowniczy Giulio Simonetti. Pod jego nadzorem wykonano sklepienia nawy głównej oraz dokonano barokizacji detalu architektonicznego wewnątrz świątyni.

Świątynia stała się w XVIII w. ważnym miejscem pielgrzymkowym, dzięki umieszczeniu we wnętrzu relikwii Krzyża św. Szczególne znaczenie kościoła jako silnego ośrodka kultu, a jednocześnie wysokiej klasy zabytku kultury zostało docenione w ostatnim czasie. 27 czerwca 2004 r. świątynia została podniesiona do rangi Sanktuarium Maryjnego, a 7 października 2012 r. nadana jej zostanie godność Bazyliki Mniejszej Diecezji Legnickiej, czyniąca ją jedną z trzech najważniejszych świątyń w regionie.

Kościół Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja
Kirche Mariä Himmelfahrt und des Hl. Nikolaus

Kościół Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja, widokówka, 1943 r.
Kirche Mariä Himmelfahrt und des Hl. Nikolaus, Ansichtskarte, 1943

Kościół Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja, widokówka, l. 30. XX w.
Kirche Mariä Himmelfahrt und des Hl. Nikolaus, Ansichtskarte, 1930er Jahre

Kościół Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja
Kirche Mariä Himmelfahrt und des Hl. Nikolaus

Sanktuarium Mariä Himmelfahrt Architektonische Veränderungen

Wohl bereits zur Zeit der Gründung der Stadt befand sich an Stelle der heutigen Kirche Mariä Himmelfahrt und des Hl. Nikolaus ein Gotteshaus, obwohl es keine Angaben über ihre Entstehungszeit gibt. Die Chroniken erwähnen, dass es in der Nähe eine Kirche der Hl. Dorothea gab, die bereits vor der Stadtgründung existierte. Diese ältere Kirche soll den Einfall der Hussiten überdauert und noch Ende des 15. Jh. als Hospital für Pestkranke gedient haben.

Die erste Erwähnung der Bunzlauer Pfarrkirche taucht in einem Dokument aus dem Jahre 1261 auf. Diese wurde durch die Hussiten niedergebrannt. 1442 hatte der Wiederaufbau begonnen, wurde jedoch unterbrochen. Die unvollendete Kirche erfüllte weiterhin ihre Funktion. 1453 hielt in ihren Mauern eine feurige Predigt der Bernhardinermonch Johannes Capistranus, der spätere Heilige. Seine heutige Form erhielt

das Gotteshaus während des Ausbaus in den Jahren 1482–1492, was auch die in die Fassade eingemeißelten Daten bestätigen. Womöglich wurde in den Bau ein Teil der alten Kirche der Hl. Dorothea integriert, was wohl die asymmetrische Anordnung des Presbyteriums zum übrigen Bau erklären würde. Der Neubau erhielt Formen, die für die spätgotische Architektur Sachsens und der Lausitz typisch sind. Dies deutet auch auf die Herkunft der Bauhütte, die die Arbeiten ausführte.

1514 wurde die Kirche von den Protestanten übernommen, der erste Pastor wurde Jakob Süßenbach. 1642, während des Dreißigjährigen Krieges, steckten sie schwedische Einheiten in Brand. Am meisten gelitten haben das Dach und die Gewölbe. Das zerstörte Gebäude wurde 1651 von den Katholiken übernommen. Der Wiederaufbau dauerte von 1666 bis 1692. In den letzten drei

Jahren verliefen die Arbeiten unter der Aufsicht des italienischen Baumeisters Giulio Simonetti. Unter seiner Leitung wurden die Gewölbe des Hauptschiffes erneuert und die architektonischen Elemente der Innenausstattung barockisiert. Die Kirche wurde im 18. Jh. zu einem wichtigen Pilgerort, als hier eine Kreuzesreliquie aufgestellt wurde.

Seine besondere Bedeutung als berühmter Pilgerort und zugleich Denkmal sakraler Architektur von hoher Qualität wurde insbesondere in den letzten Jahren sichtbar. Am 27 Juni 2004 wurde die Kirche zum Rang eines lokalen Mariensanktuariums erhoben und am 07 Oktober 2012 wird sie den Titel einer „basilica minor“, einer kleineren Basilika der Liegnitzer Diözese erhalten, was sie zum Rang eines der drei wichtigsten Gotteshäuser der Region erheben wird.

Ołtarz główny
Hauptaltar

Wyposażenie wnętrza świątyni

W XVIII w. kościół otrzymał bogate, barokowe wyposażenie. Rozbudowany ołtarz główny, ze sceną Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w partii środkowej, wykonano w 1725 r. według projektu G.L. Webera. Zdobia go również liczne, ustawione przed kolumnami, postacie świętych, m.in. Piotra i Pawła, Augustyna i Mikołaja, Szczepana i Wawrzyńca oraz Wacława i Leopolda. W zwieńczeniu umieszczono wizerunek Trójcy Świętej w otoczeniu aniołów oraz figury alegoryczne, symbolizujące Wiarę, Nadzieję

i Miłość, na krańcach zaś rzeźby śś. Ludmiły i Jadwigi. Na ołtarzu, w partii środkowej pojawia się również wizerunek muszli – atrybutu pielgrzymujących drogą św. Jakuba.

W świątyni znajdują się cztery kaplice boczne: św. Krzyża, św. Barbary, św. Katarzyny Aleksandryjskiej oraz św. Aleksego z figurami śś. Rocha i Sebastiana. Wyposażenie uzupełniają liczne ołtarze, ambona oraz obrazy – m.in. „Ukrzyżowanie” autorstwa Georga Wilhelma Neunhertza.

Innenausstattung der Kirche

Im 18. Jh. erhielt das Gotteshaus reiche barocke Innendekoration und Ausstattung. Der Altar, mit der Darstellung der Himmelfahrt Mariä im Zentrum, wurde 1725 nach Entwürfen von G. L. Weber errichtet. Ihn schmücken zahlreiche, vor Säulen aufgestellte Heiligenfiguren, u.a. der Hll. Peter und Paul, Augustinus und Nikolaus, Stephanus und Laurentius sowie Wenzel und Leopold. Die Altarbekrönung trägt die Darstellung der Hl. Dreifaltigkeit, umgeben von Engeln sowie allegorische Figuren, die Glauben, Liebe und Hoffnung darstellen. Seitlich befinden sich Figuren der Hll. Ludmilla und

Hedwig. Auf dem Altar, im mittleren Bereich, erscheint auch die Muschel – das Symbol der auf dem Jakobsweg wandernden Pilger.

Im Sanktuarium befinden sich vier Seitenkapellen: die Hl.-Kreuz-Kapelle, Hl.-Barbara-Kapelle, die Kapelle der Hl. Katharina von Alexandrien und des Hl. Alexius mit den Figuren der Hll. Rochus und Sebastian. Die Innenausstattung wird durch zahlreiche Nebenaltäre, eine Kanzel und mehrere Gemälde vervollständigt. Hier finden wir u.a. die „Kreuzigung” von Georg Wilhelm Neunhertz.

Św. Mikołaj, rzeźba z ołtarza głównego
Hl. Nikolaus, Figur aus dem Hauptaltar

Św. Sebastian, rzeźba J.L. Webera
Hl. Sebastian, Figur von J. L. Weber

Św. Roch, rzeźba J.L. Webera
Hl. Rochus, Figur von J. L. Weber

Rzeźby G.L. Webera przed kościołem

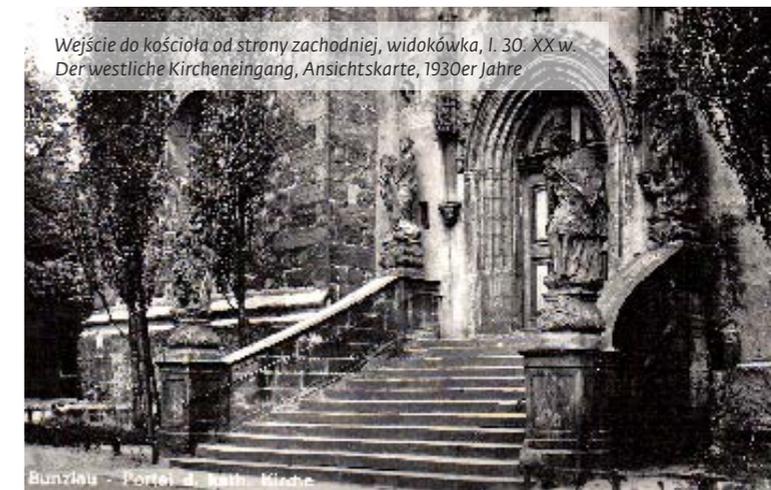
Ważnych zmian w otoczeniu kościoła dokonano w XIX w. Przy wejściu zachodnim umieszczono przeniesione z rozebranych bram miejskich rzeźby: św. Jadwigi, Matki Bożej, św. Józefa oraz św. Jana Nepomucena dłuta G.L. Webera. Figury św. Sebastiana i św. Rocha z Bramy Górnej, ustawiono przy wejściu południowym, zwanym dziś pielgrzymim. Ten ostatni święty – patron chroniący od zarazy, opiekun zwierząt domowych, przedstawiony został jako pielgrzym odziany w pelerynę z muszlą i kosturem w ręku.

Figuren von G. L. Weber vor der Kirche

Wichtige Veränderungen im Umfeld der Kirche wurden vorgenommen im 19. Jh. Am Westeingang wurden die Figuren der Heiligen von den abgetragenen Stadttoren aufgestellt: der Hl. Hedwig, der Muttergottes und der Hll. Josef und Johannes Nepomuk, geschaffen von G. L. Weber. Die Figuren der Hll. Sebastian und Rochus vom Oberen Tor wurden postiert am Südeingang, der heute den Namen Pilgereingang trägt. Der letztere der Heiligen, Schutzpatron der Pestkranken und der Haustiere, wurde als Pilger mit Kapuzenmantel mit Muschel und Wanderstab dargestellt.

Brama Dolna z rzeźbami J.L. Webera, przed 1867 r.
Das Niedertor mit Figuren von J. L. Weber, vor 1867

Wejście do kościoła od strony zachodniej, widokówka, I. 30. XX w.
Der westliche Kircheneingang, Ansichtskarte, 1930er Jahre

Oznaczenie szlaku św. Jakuba
Symbol des Jakobsweges

Szlak św. Jakuba

To znana od czasów średniowiecza trasa pielgrzymkowa prowadząca do grobu świętego Jakuba w Santiago de Compostella. Szlak przebiegał przez niemal całą Europę, łącząc ważne dla pątników miejsca kultu. Elementem wyróżniającym podróżujących tą trasą była charakterystyczna duża muszla, noszona na szyi lub przypinana do kapelusza.

Tradycja pielgrzymowania do Santiago de Compostella niemal zupełnie zanikła w XVII w. Współcześnie pojawiła się jednak potrzeba ponownego wytyczenia szlaku, którym mogliby wędrować szukający skupienia podróżnicy.

Członkowie bractwa św. Jakuba w samej tylko południowo-zachodniej Polsce przygotowali kilka takich tras. Dolnośląską Drogę św. Jakuba otwarto 24 lipca 2005 r. Wiedzie ona z Jakubowa przez Polkowice i Bolesławiec do Zgorzelca. Poszczególne obiekty zostały oznaczone tabliczkami z przedstawieniem muszli – symbolu pielgrzymów.

Der Jakobsweg

Dieser seit dem Mittelalter bekannte Pilgerweg führt zum Grab des Hl. Jakobus in Santiago de Compostella. Der Weg führte durch fast ganz Europa und verband die für die Pilger wichtigen Kultstätten. Einen Jakobus-Pilger erkannte man an einer großen Muschel, die am Hals bzw. am Hut getragen wurde.

Die Tradition der Pilgerreise nach Santiago de Compostella verschwand fast vollständig im 17. Jh. Gegenwärtig entstand jedoch Bedarf, den Weg erneut auszuschildern, um Andacht suchenden Pilgern die Reise zu ermöglichen.

Die Mitglieder der Jakobus-Bruderschaft erneuerten allein in Süd-West-Polen mehrere solche Wege. Der niederschlesische Teil des Jakobsweges wurde am 24 Juli 2005 eröffnet. Er führt von Jakubów über Polkowice und Bolesławiec nach Zgorzelec und Görlitz. Entsprechende Objekte wurden mit Tafeln mit Muscheldarstellung gekennzeichnet – dem Symbol der Pilger.

Kościół Matki Bożej Nieustającej Pomocy
Maria-Hilf-Kirche

Kościół pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy

Kościół ewangelicki (obecnie kościół katolicki pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy) został wzniesiony na miejscu dawnego zamku, spalonego przez Szwedów w 1642 r. Przeszło sto lat po zniszczeniu, w 1752 r. król Fryderyk Wielki przekazał ruiny warowni gminie protestanckiej. Jeszcze w tym samym roku rozpoczęto budowę kościoła, która trwała do 1756 r. Barokowa świątynia, oparta na planie prostokąta, otrzymała prostą, regularną bryłę i skromną dekorację. W jednoprzestrzennym wnętrzu wprowadzono dwa poziomy empor.

Na początku l. 30. XIX w. gmina protestancka podjęła decyzję o budowie przy kościele wieży. Przeprowadzono konkurs architektoniczny, który wygrał młody bolesławiecki architekt Engelhard Gansel, przysły autor bolesławieckiego wiaduktu kolejowego. Wieża została wzniesiona przy północno-wschodniej elewacji świątyni w latach 1834-1835. Pięciokondygnacyjna, wysoka na 73 metry dzwonnica o smukłych proporcjach otrzymała formy neogotyckie. Był to jeden

z pierwszych obiektów na terenie miasta wzniesiony w tym nurcie stylowym.

W 1884 r. dokonano przebudowy kościoła według projektu architekta miejskiego W. Doericha. Powstała wówczas m.in. dodatkowa klatka schodowa. Rok później w świątyni umieszczono organy. W 1906 r., w związku ze 150. rocznicą powstania kościoła ewangelickiego w Bolesławcu, nastąpiła przebudowa jego wnętrza, według projektu Hansa Poelziga. Wykonano wówczas stalle, posadzkę, odnowiono okna i łożo magistratu, wprowadzono również piec. Świątynia pozostała w rękach ewangelików do 1945 r. Mimo usilnych starań biskupa wrocławskiego o przejęcie kościoła, budynek stał zdewastowany i praktycznie nieużytkowany aż do 1969 r. Dopiero wówczas władze państwa zgodziły się przekazać obiekt w dzierżawę kościołowi katolickiemu. Odbudowa zniszczonej świątyni posuwała się bardzo szybko i nowa parafia została erygowana 1 maja 1970 r.

Maria-Hilf-Kirche

Die evangelische Kirche (heute katholische Maria-Hilf-Kirche) wurde an der Stelle der 1642 durch die Schweden niedergebrannten Burg erbaut. 1752, fast hundert Jahre nach ihrer Zerstörung, übereignete König Friedrich der Große die Ruinen der protestantischen Gemeinde. Noch im selben Jahr begann der Bau der Kirche, der bis 1756 dauerte. Das barocke Gotteshaus erhielt einen rechteckigen Grundriss und eine einfache, regelmäßige Form sowie schlichtes barockes Dekor. Das einschiffige Innere erhielt zwei übereinander liegende Emporen.

Anfang der 1830er Jahre beschloss die protestantische Gemeinde einen Turmbau. Den ausgeschriebenen Wettbewerb gewann ein junger Bunzlauer Architekt, der zukünftige Erbauer des Eisenbahnviadukts über den Bober, Engelhard Gansel. Der Glockenturm wurde dem nordöstlichen Bereich der Kirche in den Jahren 1834-1835 angegliedert. Der fünfetagige, 73 m hohe schlanke Bau erhielt neogotische Formen. Es war eines der ersten

Objekte auf dem Gebiet der Stadt, die in diesem Stil gebaut wurden.

1884 wurde die Kirche nach den Entwürfen des Stadtarchitekten W. Doerich umgebaut. Dabei entstand u.a. das neue Treppenhaus. Ein Jahr später erhielt das Gotteshaus eine neue Orgel. 1906, zum 150. Jahrestag der Erbauung der evangelischen Kirche in Bunzlau, wurde das Gebäudeinnere nach Entwürfen von Hans Poelzig umgestaltet. Damals entstand das Chorgestühl und der neue Fußboden, erneuert wurden Fenster und die Magistratsloge, Öfen wurden eingebaut. Die Protestanten nutzten die Kirche bis 1945. Trotz großer Bemühungen des Breslauer Bischofs konnte die Kirche nicht von der Katholischen Kirche übernommen werden, bis 1969 wurde sie kaum genutzt und verfiel zusehends. Erst dann stimmte die Regierung einer Verpachtung zu. Der Wiederaufbau erfolgte sehr schnell und am 1 Mai 1970 wurde hier eine neue Pfarrgemeinde eingerichtet.

Kościół Matki Bożej Nieustającej Pomocy, widokówka, 1917 r.
Maria-Hilf-Kirche, Ansichtskarte, 1917

Zgromadzenie Sióstr Adoraterek Krwi Chrystusa
Kongregation der Anbeterinnen des kostbaren Blutes

Klasztor św. Ducha, fotografia, k. XIX w.
Heilig-Geist-Hospital, Fotografie, E. 19. Jh.

Klasztor i szpital św. Ducha

Z XIII w. pochodzi informacja o istnieniu w Bolesławcu, przy drodze prowadzącej do Zgorzelca, klasztoru i szpitala pw. św. Ducha. Zadaniem członków tego zgromadzenia była opieka nad chorymi, a także pomoc potrzebującym. W klasztorze niejednokrotnie szukali schronienia pątnicy podróżujący na zachód Europy. Kościół św. Ducha stał się ponadto miejscem pielgrzymek.

W posiadaniu klasztoru był młyn oraz okoliczne dobra ziemskie: pola, lasy i stawy. Zakonnicy mieli do swojej dyspozycji ławę na bolesławieckim rynku, gdzie mogli sprzedawać chleb własnego

wypieku. Utrzymywali się także z darowizn. W 1270 r. otrzymali w użytkowanie kaplicę w Bolesławicach.

W okresie reformacji nastąpił upadek klasztoru, a zabudowania, wraz z okolicznymi dobrami kupiło miasto. Po pożarze w 1739 r. klasztor został odbudowany, ale kilkadziesiąt lat później, po sekularyzacji zakonu, budynek rozebrano. Na jego miejscu wzniesiono w 1827 r. szpital miejski. Obecnie budynek zajmuje Zgromadzenie Sióstr Adoraterek Krwi Chrystusa. Część pomieszczeń przeznaczono na pokoje gościnne dla pielgrzymów.

Kloster und Hospital zum Heiligen Geist

Bereits aus dem 13. Jh. stammt eine Erwähnung, dass es in Bunzlau, an der Straße nach Görlitz, ein Kloster und ein Hospital zum Heiligen Geist gibt. Die Aufgabe der Mitglieder dieser Gemeinschaft bestand darin, Kranke zu pflegen und Bedürftigen zu helfen. Im Kloster suchten nicht selten Unterkunft Pilger, die in den Westen Europa reisten. Die Hl.-Geist-Kirche wurde darüber hinaus zur Stätte von Pilgerreisen.

Das Kloster verfügte über eine Mühle sowie Güter in der Umgebung: Äcker, Wälder und Teiche. Den Mönchen stand auf dem Bunzlauer Markt eine Bank (Marktstand) zur Verfügung, wo sie ihr eigens hergestelltes

Brot verkaufen konnten. Sie lebten jedoch auch von Gaben und Schenkungen. 1270 bekamen sie zur Nutzung eine Kapelle in Tillendorf zugeteilt.

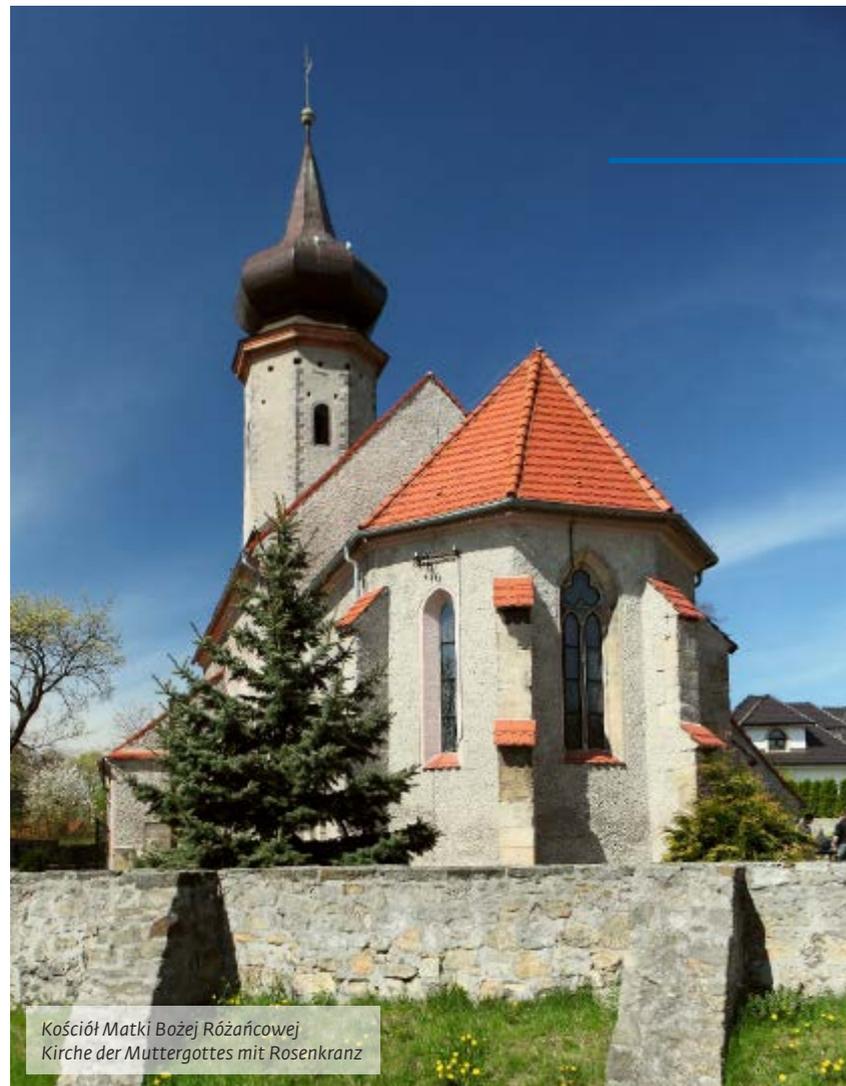
Während der Reformation wurde das Kloster aufgelöst, die Gebäude und die Güter kaufte die Stadt auf. Nach einem Brand in 1739 wurde das Kloster wieder aufgebaut, jedoch einige Jahrzehnte später, nach der Säkularisation, vollständig abgetragen. An seiner Stelle wurde 1827 das städtische Krankenhaus erbaut. Heute gehört das Gebäude der Kongregation der Anbeterinnen des kostbaren Blutes. Ein Teil der Zimmer steht Pilgern zur Verfügung.

Zgromadzenie Sióstr Adoraterek Krwi Chrystusa
Kongregation der Anbeterinnen des kostbaren Blutes

Szpital św. Ducha, grafika, ok. 1830 r.
Heilig-Geist-Hospital, Grafik, ca. 1830

Kościół Matki Bożej Różańcowej
Kirche der Muttergottes mit Rosenkranz

Kościół pw. Matki Bożej Różańcowej

Pierwsza wzmianka o świątyni w tym miejscu pochodzi z 1270 r. i związana jest ze wspomnianym już przekazaniem bolesławickiej kaplicy zakonowi św. Ducha. Kościół był wielokrotnie przebudowywany, a najstarsza jego część – prezbiterium – pochodzi z XIII w. Nawa główna oraz część wieżowa o niejednorodnej strukturze architektonicznej, powstały pomiędzy XIV a XVI w. Dzwonnica została odnowiona w 1722 r., a w 1807 r. zawieszono nowe dzwony. Rok później piorun poważnie uszkodził wieżę.

Część elementów wyposażenia wnętrza świątyni,

w tym „Pieta” oraz ambona pochodzą z rozebranego w 1810 r. kościoła Dominikanów. Na uwagę zasługuje także ołtarz główny, zawierający w części centralnej malowidło przedstawiające św. Dominika przyjmującego od Matki Boskiej różaniec. Na zewnątrz kościoła, w elewacji południowej, umieszczono niezwykle interesujący zespół dziesięciu całopostaciowych płyt nagrobnych członków rodziny Raussendorfov z XVI i XVII w., wśród nich nagrobek Henryka von Raussendorf auf Rothlah przedstawionego w stroju rycerskim oraz Konrada von Raussendorf.

Die Kirche der Muttergottes mit Rosenkranz

Die erste Erwähnung einer Kirche an dieser Stelle stammt aus dem Jahr 1270 und hängt mit der bereits erwähnten Übergabe der Tillendorfer Kapelle an die Mönche des Heilig-Geist-Klosters zusammen. Die Kirche wurde mehrfach umgebaut, ihr ältester Teil – das Presbyterium – stammt aus dem 13. Jh. Das Hauptschiff und ein Teil des Turms weisen uneinheitliche Bauweise auf und wurden zwischen dem 14. und 16. Jahrhundert erbaut. Der Glockenturm wurde 1722 erneuert, 1807 bekam die Kirche neue Glocken. Ein Jahr später wurde der Turm von einem Blitz schwer beschädigt.

Teile der Innenausstattung, darunter die Pieta und die Kanzel, stammen aus dem 1810 abgetragenen Dominikanerkloster. Beachtenswert ist auch der Hauptaltar, in dessen Mitte ein Gemälde mit der Darstellung des Hl. Dominikus, der von der Muttergottes einen Rosenkranz empfängt, hängt. Auf der südlichen Fassade der Kirche befindet sich ein sehr interessantes Ensemble von zehn Epitaphen mit Ganzfiguren der Familie von Raussendorf aus dem 16. und 17. Jahrhundert, darunter eine Grabplatte von Heinrich von Raussendorf auf Rothlah, dargestellt in Ritterrüstung, und eine weitere von Konrad von Raussendorf.

Płyta nagrobna
Grabplatte

Zespół płyt nagrobnych rodziny von Raussendorf
Grabplatten der Familie von Raussendorf

Ołtarz główny
Hauptaltar

Napoleon Bonaparte, grafika, II poł. XIX w.
Napoleon Bonaparte, Grafik, 2. H. 19. Jh.

Drogi Napoleona w Europie

Teren Śląska oraz całych Prus na początku XIX w. przecinała sieć doskonale utrzymanych połączeń drogowych. Wyróżniały się tutaj przede wszystkim trakty pocztowe, zapewniające stałą łączność między miastami. Jednym z najważniejszych połączeń komunikacyjnych była droga prowadząca z Drezna przez Zgorzelec, Bolesławiec, Chojnów, Legnicę, Prochowice i Środę Śląską do Wrocławia i stamtąd dalej w kierunku Krakowa. W czasie konfliktów przetaczających się przez Śląsk w okresie wojen napoleońskich połączenie to umożliwiło stosunkowo szybki przerzut wojsk.

Historyczne znaczenie miasta w czasach kampanii (strategiczne położenie, częsta obecność oddziałów francuskich, a także wizyty samego Napoleona w mieście) spowodowało, iż w roku 2012 Bolesławiec przystąpił do Federacji Miast Napoleońskich. Organizacja ta skupia ośrodki europejskie, które odwiedził Napoleon oraz te, które odegrały ważną rolę w czasie kampanii. Celem jej działań jest stworzenie i wypromowanie tras turystycznych; jednej obejmującej północne Włochy, Francję i Belgię, drugiej zaś ciągnącej się przez Niemcy, Polskę oraz Obwód Kaliningradzki. Poza Bolesławcem do Federacji należą jeszcze tylko dwa polskie miasta: Pułtusk i Kłodzko.

Napoleonische Routen in Europa

Das Gebiet von Preußen, darunter auch Schlesien, durchzog zum Anfang des 19. Jh. ein Netz aus hervorragend ausgebauten Verkehrsverbindungen. Entscheidende Rolle spielten dabei Postrouten, die ständige Verbindungen zwischen den Städten gewährleisteten. Eine der wichtigsten Verkehrsverbindungen war die Straße von Dresden über Görlitz, Bunzlau, Haynau, Liegnitz, Parchwitz und Neumarkt in Schlesien nach Breslau und von dort weiter nach Krakau. Während der militärischen Konflikte, in die Schlesien während der napoleonischen Kriege eingebunden war, ermöglichte diese Verbindung relativ schnelle Verlegung von Truppen.

Die historische Bedeutung von Bunzlau während der napoleonischen Kampagnen: strategische Lage, häufige Anwesenheit von französischen Einheiten, dazu Besuche von Napoleon selbst in der Stadt, führte 2012 zum Beitritt der Stadt zum Europäischen Bund der Napoleonstädte. Diese Organisation vereinigt europäische Orte, die Napoleon besucht hatte, sowie jene, die während dieser Epoche wichtige Rolle gespielt hatten. Ihr Ziel ist die Herausarbeitung und Bekanntmachung von touristischen Routen. Die erste umfasst Norditalien, Frankreich und Belgien, die zweite verläuft über Deutschland, Polen sowie die russische Enklave um Kaliningrad. Neben Bunzlau gehören dem Bund nur noch zwei weitere polnische Städte an: Glatz und Pultusk in Zentralpolen.

Bolesławiec w czasach kampanii napoleońskiej

wizytą Bonaparte przybył 13 grudnia 1812 r., podczas odwrotu wojsk francuskich z Rosji. Cesarz podróżował incognito, jako księżę Vicenzy. Napoleon zatrzymał się na krótko w gospodzie „Pod Czarnym Orłem”. Po godzinie, gdy naprawiono jego sanie, odjechał w kierunku Zgorzelca. Kolejne wizyty w mieście miały miejsce podczas kampanii wiosennej 1813 r. Cesarz wraz ze swoimi oddziałami wkroczył do Bolesławca 25 maja i zatrzymał się tu do rana 27 maja, następnie wyruszył w kierunku Chojnowa. Ostatni raz Bonaparte był w mieście 7 czerwca 1813 r. Wracał wówczas do Drezna, już po podpisaniu zawieszenia broni w Pielaszkowicach.

W okresie wojen napoleońskich przez Bolesławiec niejednokrotnie przemieszczały się wojska francuskie oraz oddziały sojusznicze. Żołnierze przechodzili przez miasto w stronę Chojnowa i stamtąd do Głogowa oraz dalej do Polski, a także ze wschodu, idąc np. z Księstwa Warszawskiego do dalekiej Hiszpanii. Sam Napoleon przebywał w Bolesławcu aż pięciokrotnie. Po raz

pierwszy przejeżdżał przez Bolesławiec wracając z Tylży, kilka dni po zawarciu pokoju z Rosją i Prusami. Cesarz przybył 16 lipca 1807 r. późnym wieczorem, około godz. 22. Kolejny raz gościł w Bolesławcu, wyruszając na wojnę z Rosją, 29 maja 1812 r. Wjeżdżającego Napoleona powitały wówczas w mieście władze rejencji legnickiej i powiatu lwówecko-bolesławieckiego. Z ponowną

Bunzlau in der napoleonischen Epoche

Während der napoleonischen Kriege zogen durch Bunzlau mehrfach französische Heere und Allianztruppen. Die Soldaten überqueren die Stadt auf dem Weg nach Haynau und weiter nach Glogau, Richtung Polen, aber auch in umgekehrter Richtung, z.B. aus dem Herzogtum Warschau auf dem Weg ins weit entfernte Spanien. Napoleon selbst weilte in Bunzlau fünf Mal. Zum ersten Mal fuhr er durch Bunzlau während seiner Rückreise aus Tilsit, einige Tage nach der Unterzeichnung des Friedensvertrags mit Russland und Preußen, am 16 Juli 1807, in den späten Abendstunden gegen 22.00 Uhr. Das nächste Mal gastierte er in Bunzlau auf dem Weg nach Russland, am 29 Mai 1812. Den herein kommenden Napoleon begrüßten damals die höchsten Beamten der Regierungsbezirke Liegnitz und Löwenberg-Bunzlau. Ein erneuter Besuch fiel auf den 13 Dezember 1812, während des Rückzugs der französischen Truppen aus Russland. Der Kaiser reiste inkognito,

als Fürst von Vincenza, und hielt kurz im Gasthaus „Zum Schwarzen Adler“ an. Nach einer Stunde, während dessen sein Schlitten repariert wurde, brach er weiter Richtung Görlitz auf. Weitere Besuche in der Stadt fanden während der Frühlingekampagne 1813 statt. Der Kaiser betrat zusammen mit seinen Truppen Bunzlau am Morgen des 25 Mai und blieb bis zum Morgen des 27 Mai, dann

reiste er weiter Richtung Haynau. Napoleon gastierte zum letzten Mal in Bunzlau am 7 Juni 1813, diesmal war er nach der Unterschreibung des Waffenstillstandes in Pläswitz nach Dresden unterwegs und legte in Bunzlau eine Übernachtung ein. Noch im Verlauf des gesamten Sommers des Jahres 1813 marschierten durch Bunzlau immer wieder napoleonische Soldaten.

Dział Historii Miasta bolesławieckiego Muzeum
Abteilung für Stadtgeschichte des Bunzlauer Museums

Dział Historii Miasta Muzeum Ceramiki

Dział Historii Miasta bolesławieckiego Muzeum mieści się w jednym z najpiękniejszych obiektów wzniesionych w Bolesławcu w stylu empire. W 1813 r., w czasie działań związanych z kampanią napoleońską zatrzymał się tu głównodowodzący wojsk rosyjskich Michaił Kutuzow. Mimo prób leczenia zmarł w jednym z pokoi na piętrze. Wydarzenie to upamiętnia tablica wmurowana w północną elewację budynku. Do 1991 r. mieściło się tu również Muzeum poświęcone jego osobie.

Obecnie w Dziale Historii Miasta Muzeum Ceramiki gromadzone są eksponaty prezentujące historię ziemi bolesławieckiej od czasów najdawniejszych po współczesność. Część wystawy poświęcona jest okresowi wojen napoleońskich i ważnym postaciom historycznym tego czasu: Napoleonowi, feldmarszałkowi M. Kutuzowowi, carowi Aleksandrowi I i księciu von Blücherowi. Na ekspozycji prezentowane są meble, szkło i grafiki z epoki oraz militaria, od kul armatnich, przez guziki i elementy wyposażenia, po broń palną i białą.

Jedna z sal ekspozycyjnych
Eines der Ausstellungssäle

Abteilung für Stadtgeschichte

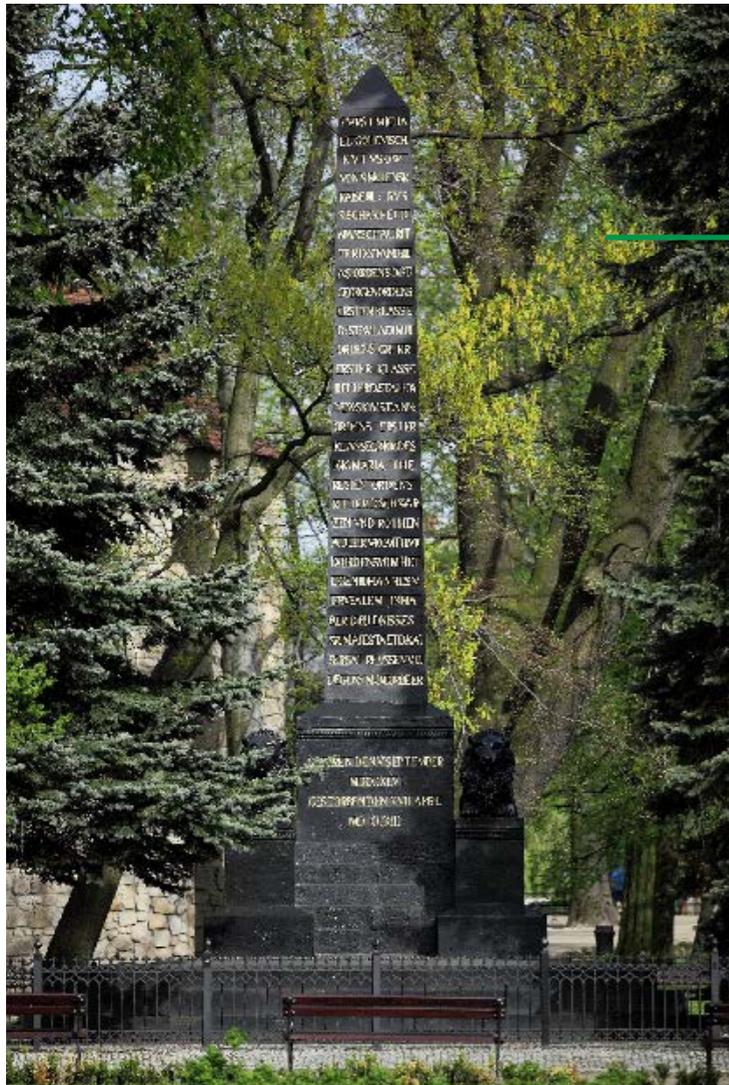

Pistolet skałkowy typu francuskiego, model ANXIII, I ćw. XIX w
Steinschlosspistole (wie franz., Modell an 13), 1. Viertel 19. Jh.

Die Abteilung für Stadtgeschichte des Bunzlauer Museums befindet sich in einem der schönsten Häuser der Stadt, die im Empire-Stil erbaut wurden. Im Jahr 1813, während der napoleonischen Kriege, hielt hier der Oberbefehlshaber der russischen Heere, Michail Kutusow, an. Trotz Heilungsversuchen, verstarb jedoch der typhuskranke Marschall in einem der

Zimmer im Obergeschoss. An dieses Ereignis erinnert eine Tafel, die an der Nordfassade des Gebäudes angebracht wurde. Bis 1991 befand sich hier auch das zu seinen Ehren eingerichtete Museum. Heute werden in der Abteilung für Stadtgeschichte Exponate präsentiert, die Zeugnis von der Geschichte des Bunzlauer Landes von den Urzeiten bis zur Gegenwart ablegen. Ein

Teil der Ausstellungen ist den napoleonischen Kriegen und wichtigen historischen Persönlichkeiten dieser Epoche gewidmet: Napoleon, Feldmarschall Kutusow, Zar Alexander I und Fürst Blücher. Hier werden Möbel, Gläser und Grafiken aus der Zeit ausgestellt, sowie Militaria: von Kanonenkugeln über Knöpfe und Ausrüstung, bis hin zu Schuss- sowie Hieb- und Stichwaffen.

Pomnik M. Kutuzowa
Denkmal von M. Kutusow

Pomnik feldmarszałka Michaiła Kutuzowa na plantach

Żeliwny obelisk został wykonany w 1819 r. w Królewskiej Odlewni w Berlinie na zlecenie króla Prus, Fryderyka Wilhelma III. Było to symboliczne podziękowanie dla rosyjskiego marszałka za wyzolenie Prus spod okupacji i zależności od Francji. Ustawiony pierwotnie na bolesławieckim rynku monument zaprojektowany został przez dwóch znanych niemieckich artystów epoki klasycyzmu: Karla Friedricha Schinkla i Johanna Gottfrieda Schadowa.

Pomnik posiada imponujące rozmiary – 12,24 metry wysokości, waży zaś 30 ton. Interesująca jest również jego forma – u podnóżu obelisku umieszczono po dwie pary lwów, zwróconych w kierunku wschodnim i zachodnim. Prostota użytych form, zaczerpniętych ze sztuki egipskiej oraz wybór powszechnie rozumianych figur alegorycznych ułatwiają odczytanie znaczenia pomnika, jako symbolicznego strażnika pamięci o M. Kutuzowie.

Obelisk zum Ehren des Feldmarschalls Michail Kutusow im Grüngürtel der Altstadt

Der gusseiserne Obelisk wurde 1819 in der Königlichen Preußischen Eisengießerei in Berlin auf Befehl des preußischen Königs Friedrich Wilhelm III, hergestellt. Es war ein symbolisches Dankeschön an den russischen Marschall für die Befreiung Preußens von der Belagerung und Abhängigkeit von Frankreich. Das ursprünglich auf dem Bunzlauer Markt aufgestellte Denkmal wurde von den bekannten deutschen Künstlern des Klassizismus entworfen: Karl Friedrich Schinkel und Johann Gottfried Schadow.

Es verfügt über beeindruckende Maße: 12,24 m hoch mit einem Gewicht von 30 Tonnen. Interessant ist auch seine Form: am Fuße des Obelisken wurden zwei Löwenpaare platziert, die jeweils in östliche und westliche Richtung blicken. Die Einfachheit der gewählten Formen, die der ägyptischen Kunst entnommen wurden, sowie die Wahl von allgemein verständlichen allegorischen Figuren erlauben die einfache Erkenntnis, dass es sich hier um eine symbolische Wache über das Andenken an M. Kutusow handelt.

Pomnik M. Kutuzowa, widokówka, I ćw. XX w.
Denkmal von M. Kutusow, Ansichtskarte, 1. Viertel 20. Jh.

Pomnik M. Kutuzowa na rynku,
fotografia, 1890 r.
Denkmal von M. Kutusow
auf dem Bunzlauer Markt,
Fotografie, 1890

Cmentarz żołnierzy rosyjskich
Friedhof für russische SoldatenTablica przy pomniku M. Kutuzowa
Tafel am Denkmal von M. Kutusow

Pomnik feldmarszałka Michaiła Kutuzowa przy ul. II Armii Wojska Polskiego

Pomnik i cynową szkatułę zawierającą trzewia marszałka, umieszczono w miejscu, skąd Michaił Kutuzow musiał zawrócić, złożony śmiertelną chorobą. Pierwotny monument, wzniesiony 8 maja 1813 r. został wkrótce zniszczony przez Francuzów.

Drugi pomnik przetrwał do dnia dzisiejszego. Monument ufundowany przez córkę M. Kutuzowa i generała rosyjskiego Fabiana Osten-Sackena, został wykonany przez mistrza kamieniarskiego z Bolesławca – Böhma młodszego. Jego

odsłonięcia dokonano 27 sierpnia 1814 r. W uroczystościach uczestniczyli żołnierze 14 regimentu Landwehry, stacjonującego wówczas w Bolesławcu. Ustawiony na czterobocznym cokole pomnik ma formę złamanej kolumny, zwieńczonej wieńcem z liści dębowych. Na monumencie umieszczono napisy w języku niemieckim i rosyjskim: „Książę Kutuzow Smoleński zasnął snem wiecznym 16/28 kwietnia 1813 r.”. Po II wojnie światowej wokół pomnika założono cmentarz żołnierzy rosyjskich, którzy polegli w okolicach Bolesławca w 1945 r.

Denkmal des Feldmarschalls Kutusow an der ul. II Armii Wojska Polskiego

Das Denkmal mit der zinnernen Schatulle, die Kutusows Organe enthielt, wurden an der Stelle postiert, von der der sterbensranke Kutusow nach Bunzlau zurückkehren musste. Der ursprüngliche, am 8 Mai 1813 errichtete Bau, wurde bald von den Franzosen zerstört.

Das zweite Denkmal überdauerte bis heute. Es wurde von Kutusows Tochter und dem russischen General Fabian Gottlieb von der Osten-Sacken gestiftet, und von einem Bunzlauer Steinmetzmeister, Böhme dem Jüngeren, ausgeführt. Am 27 August 1814 wurde es feierlich enthüllt. Bei den Feierlichkeiten

waren Soldaten des 14 Landwehrregiments anwesend, die zu dem Zeitpunkt in Bunzlau stationiert waren. Das Denkmal steht auf einem viereckigen Sockel und hat die Form einer gebrochenen Säule, die mit einem Kranz aus Eichenblättern bekrönt ist. Das Denkmal trägt eine Aufschrift in deutscher und russischer Sprache: „Fürst Kutusoff Smolenski schlummerte in ein besseres Leben hinüber am 16/28 April 1813“. Nach dem 2. Weltkrieg wurde auf dem Gelände rund um das Denkmal ein Friedhof für russische Soldaten angelegt, die 1945 in der Gegend um Bunzlau gefallen sind.

Pomnik M. Kutuzowa
Denkmal von M. Kutusow

TEKSTY / TEXTE ©: Agata Bojanowska, Andrzej Olejniczak, Tadeusz Orawiec, Anna Puk

TŁUMACZENIE / ÜBERSETZUNG ©: Johanna Kutschera

ZDJĘCIA / FOTOS: Paweł Stauffer, Grzegorz Matoryn

ZDJĘCIA / FOTOS ©: Gmina Miejska Bolesławiec, Grzegorz Matoryn

REDAKCJA I KOREKTA / REDAKTION UND KORREKTUR: Anna Bober-Tubaj, Anna Puk

OPRACOWANIE GRAFICZNE I SKŁAD / LAYOUT UND SATZ: Przemek Muszyński

DRUK / DRUCK: Aqrat, www.aqrat.pl

© Copyright by Gmina Miejska Bolesławiec 2012 (1 wydanie / Erste Auflage)

WYDAWCA / HERAUSGEBER:

Muzeum Ceramiki w Bolesławcu
www.muzeum.boleslawiec.net

PARTNERZY PROJEKTU / PROJEKTPARTNER:

Gmina Miejska Bolesławiec
www.um.boleslawiec.pl

Schlesisches Museum zu Görlitz
www.schlesisches-museum.de

ISBN: 978-83-909097-9-0

Projekt „Bolesławiec na europejskich szlakach. Wykorzystanie sąsiedzkich doświadczeń w promocji turystyki transgranicznej” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz środków budżetu państwa przy wsparciu Euroregionu Nysa.

Das Projekt „Bunzlau auf europäischen Routen. Die Ausnutzung die Nachbarerfahrungen bei Werbung der grenzüberschreitenden Touristik” wird von der Europäischen Union aus Mitteln des Europäischen Fonds für regionale Entwicklung sowie aus dem Staatshaushalt der Republik Polen durch die Unterstützung der Euroregion Neisse/Nysa/Nisa gefördert.

Unia Europejska. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego: Inwestujemy w waszą przyszłość / Europäische Union. Europäischer Fonds für regionale Entwicklung: Investition in Ihre Zukunft

Projekt „Bolesławiec na europejskich szlakach. Wykorzystanie sąsiedzkich doświadczeń w promocji turystyki transgranicznej” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz środków budżetu państwa przy wsparciu Euroregionu Nysa.

Das Projekt „Bunzlau auf europäischen Routen. Die Ausnutzung die Nachbarerfahrungen bei Werbung der grenzüberschreitenden Touristik” wird von der Europäischen Union aus Mitteln des Europäischen Fonds für regionale Entwicklung sowie aus dem Staatshaushalt der Republik Polen durch die Unterstützung der Euroregion Neisse/Nysa/Nisa gefördert.

Unia Europejska. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego: Inwestujemy w waszą przyszłość /
Europäische Union. Europäischer Fonds für regionale Entwicklung: Investition in Ihre Zukunft

